

การจัดองค์ประกอบศิลปะถ่ายภาพ : การจัดภาพ (Composition)

ชัยศ วณิชวัฒนาวัด

บทคัดย่อ

เทคโนโลยีในปัจจุบันเป็นสิ่งที่คนหันมาให้ความสนใจ กล้องถ่ายภาพก็เช่นกัน การถ่ายภาพไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป เพียงเราควบคุมระบบการใช้งานของกล้องถ่ายภาพได้ เราก็สามารถจะถ่ายภาพได้แต่การที่จะถ่ายภาพเพื่อให้ได้ภาพถ่ายที่สวยงามไม่ใช่เป็นเพียงแค่การบันทึกธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเท่านั้น ภาพถ่ายเป็นงานศิลปะ ดังนั้นการจัดองค์ประกอบศิลปะภาพถ่ายให้ภาพถ่ายมีเนื้อหาเรื่องราว และการจัดภาพที่เหมาะสมสวยงามแล้วเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ผู้สนใจถ่ายภาพควรที่จะศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องของการจัดภาพเพื่อให้ได้ภาพถ่ายเป็นภาพบันทึกที่สวยงามมีเนื้อหาเรื่องราวที่สมบูรณ์ มีคุณค่าทางความรู้สึก

Abstract

People are interested more in technology as well as camera. Photography is not difficult anymore. If we know how to control the camera's system, we can shoot photo. In order to get the beautiful photo is not just to record the nature and environment. Photo is a piece of art, therefore the right composition, beautiful and appropriate of photo's content are very necessary. People who are interested in photography should understand the composition of photo in order to have the valuable photos that fully present their own story.

การที่จะถ่ายภาพให้ได้ภาพถ่ายที่สวยงามสักภาพหนึ่ง มักจะเป็นปัญหาของผู้ถ่ายภาพอยู่เสมอว่าจะจัดภาพภาพในช่องมองภาพอย่างไร ถึงจะทำให้ภาพนั้นดูสวยงาม มีเนื้อหาที่น่าสนใจ สามารถดึงดูด โน้มน้าวจิตใจผู้ดูให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกกับภาพนั้นได้

ถ้าจะเปรียบเทียบการถ่ายภาพกับการวาดภาพ การวาดภาพของจิตรกร มักจะเริ่มจากพื้นของกระดาษหรือผ้าใบที่ว่างเปล่าแล้วสร้างสรรค์แนวความคิด เรื่องราว จัดวางตำแหน่งขององค์ประกอบภาพให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดภาพที่สวยงาม ซึ่งแตกต่างจากการถ่ายภาพ ผู้ถ่ายภาพจะเริ่มจากธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ ค้นหาสิ่งที่น่าสนใจจากธรรมชาติแวดล้อมนั้น โดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ให้มีบรรยากาศเกิดความรู้สึกได้

หลักการทำงานของกล้องถ่ายภาพ โดยทั่วไปจะแตกต่างจากสายตามนุษย์ เนื่องจากการมองของคนมีการใช้สมองเข้ามาเกี่ยวข้อง ประสาทสัมผัสของคนไม่สามารถรับรู้สิ่งที่สัมผัสได้ทั้งหมด เราจะเลือกรับรู้เฉพาะสิ่งที่เรานึกถึงภาพที่น่าสนใจ นำประทับใจ

เมื่อเรามองสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างใจจดใจจ่อ ประสาทสัมผัสจะละเลยสิ่งที่อยู่รอบๆ สิ่งนั้น ซึ่งยังคงมีองค์ประกอบอื่นๆ อีกมากมาย อยู่ในสนามภาพนั้นด้วย นั่นเพราะเราสนใจอยู่แต่เฉพาะสิ่งๆ นั้น ในขณะที่กล้องถ่ายภาพจะจับเอาทุกสิ่งทุกอย่างที่เห็นในช่องมองภาพให้ปรากฏ ดังนั้น ผู้ถ่ายภาพจึงต้องมีการฝึกการมองรายละเอียดของสิ่งต่างๆ ที่อยู่สนามภาพนำสิ่งต่างๆ ที่อยู่สนามภาพมาจัดองค์ประกอบในช่องมองภาพให้มีความน่าสนใจ โดยอาศัยหลักการจัดภาพซึ่งผู้ถ่ายภาพยังจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบของภาพ การวางจุดเด่นและการเน้นให้เกิดจุดเด่นเพื่อนำหลักการเหล่านี้มาใช้ในการถ่ายภาพให้ได้ภาพที่สวยงาม

ส่วนประกอบของภาพ (Element of Photography) ภาพถ่ายส่วนใหญ่จะประกอบด้วย

ส่วนประธาน (Principle) เป็นองค์ประกอบหลักของภาพถ่าย จัดว่าเป็นส่วนสำคัญเพราะเป็นจุดสนใจของภาพ โดยจะอยู่ในตำแหน่งฉากหน้า กลาง หรือฉากหลังก็ได้

ส่วนรองประธาน (Subordination) เป็นองค์ประกอบรองของภาพถ่ายเป็นส่วนเสริมขององค์ประกอบหลัก

ให้มีความสำคัญน่าสนใจ ช่วยทำให้ภาพถ่ายมีความสวยงาม ทั้งยังทำให้เนื้อหาเรื่องราวของภาพถ่ายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ส่วนประธานและส่วนรองประธานเสริมกันทำให้ภาพมีความสวยงาม สมบูรณ์ ทั้งองค์ประกอบและเรื่องราว

แสดงการเสริมกันของส่วนประธานและส่วนรองประธาน

การวางจุดเด่น

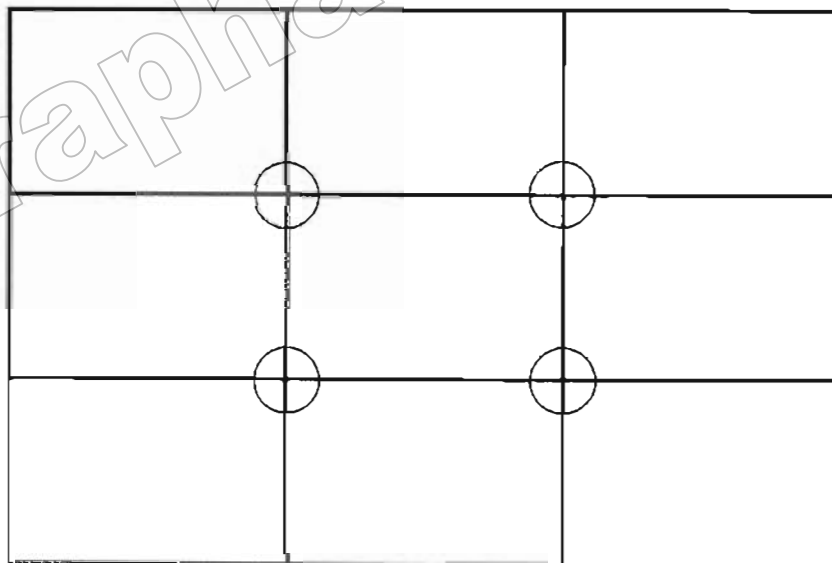
จุดเด่น (Dominance) หมายถึง ส่วนสำคัญที่มีความโดดเด่น สะดุดตาและเร้าความสนใจเป็นสิ่งที่แรกที่สามารถรับรู้ได้จากการมองเห็น จุดเด่น อาจเกิดจากการเน้นหรือการส่งเสริมจากองค์ประกอบพื้นฐานทางศิลปะของภาพถ่ายที่เป็นรูปทรงสามารถมองเห็นได้จากธรรมชาติและสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา สิ่งเหล่านั้น ปรากฏในรูปแบบลักษณะของเส้น สี รูปร่าง – รูปทรง พื้นผิว บริเวณว่างและแสงเงา

ตำแหน่งของจุดเด่น (Position) การวางตำแหน่งของจุดเด่นในกรอบของภาพ มีผลต่อภาพถ่าย ทั้งนี้ เพราะการวางตำแหน่งจุดแห่งความสนใจ มีระดับของการส่งเสริมความเด่นไม่เท่ากัน ในบางตำแหน่งทำให้ภาพ สูญเสียความสมดุล โดยธรรมชาติเมื่อเรามองกรอบสี่เหลี่ยม สายตาของเราจะเลื่อนไหล จากจุดกึ่งกลางภาพ ไปทางซ้ายและสูงขึ้น ได้มีการศึกษาและทดลอง เรื่องตำแหน่งจุดสนใจของภาพ จากการมองในกรอบสี่เหลี่ยม ระบุเปอร์เซ็นต์ของความสนใจไว้ ดังนี้

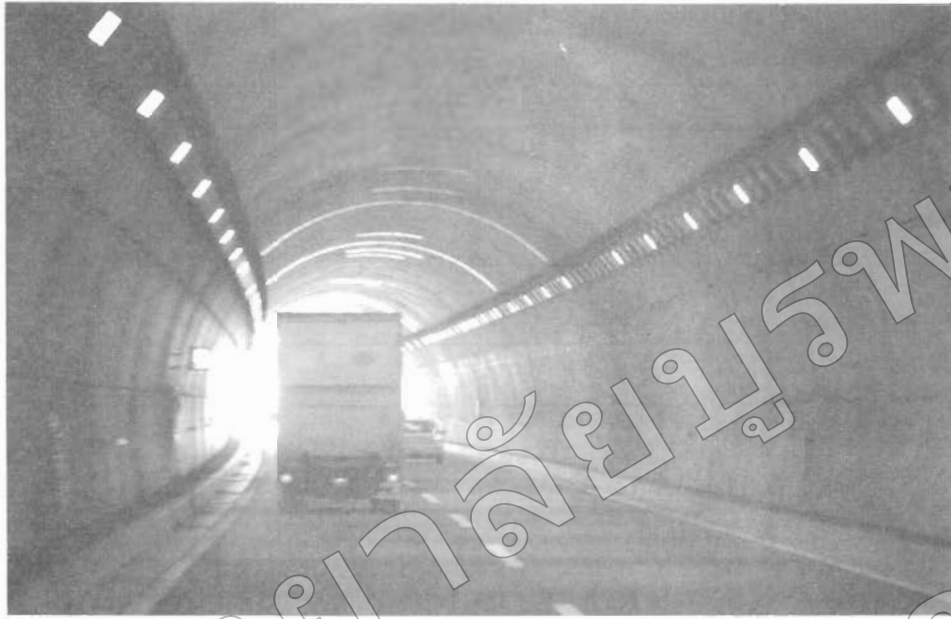
41%	20%
25%	14%

ตำแหน่งจุดสนใจในกรอบภาพ

ในการถ่ายภาพ ผู้ฝึกถ่ายมือใหม่มักจะวางตำแหน่งจุดสนใจของภาพไว้กึ่งกลางภาพเพราะคิดว่านั้นเป็น จุดสนใจที่ดีที่สุด แต่การวางจุดสนใจของภาพไว้ตำแหน่งจุดกึ่งกลางของภาพจะทำให้ภาพดูแข็ง ให้ความรู้สึก สงบนิ่ง ไม่น่าสนใจ มีวิธีการกำหนดตำแหน่งจุดสนใจในภาพ เรียกว่า กฎสามส่วน (Rule of Thirds) ตำแหน่ง การวางวัตถุหรือแบบหลักที่เหมาะสม ควรหลีกเลี่ยงการวางจุดสนใจไว้กลางภาพหรือริมขอบภาพ วิธีการคือ ให้ลากเส้นตรงแบ่งพื้นที่ภาพตามแนวนอนและแนวตั้ง ออกเป็น 3 ส่วนเท่าๆ กัน บริเวณจุดที่ตัดกันของเส้นตรง จะเป็นบริเวณตำแหน่งที่วางจุดสนใจของภาพ

ตำแหน่งบริเวณจุดสนใจของภาพ

การวางตำแหน่งจุดสนใจ ตามกฎสามส่วนทำให้ภาพรู้สึกเคลื่อนไหว น่าสนใจ

การวางตำแหน่งจุดสนใจ ตามกฎสามส่วนทำให้ภาพรู้สึกเคลื่อนไหว น่าสนใจ

การวางตำแหน่งจุดสนใจ ในตำแหน่งจุดกึ่งกลางภาพทำให้ความรู้สึกสงบนิ่ง

การวางตำแหน่งจุดสนใจ ในตำแหน่งจุดกึ่งกลางภาพทำให้ความรู้สึกสงบนิ่ง

การวางจุดเด่นหรือจุดสำคัญที่กำหนดให้อยู่ในภาพถ่ายต่างๆ บางลักษณะอาจมีหรือไม่มีก็ได้และถ้ามี อาจจะมีจุดเดียวหรือหลายจุดก็ได้ ภาพถ่ายใดที่มีความงดงามกระจายอยู่ทั่วทั้งภาพ เช่น ภาพดอกไม้บานสะพรั่ง อยู่ทั่วไปทั้งสวน ดอกไม้ในภาพ จึงไม่จำเป็นต้องมีจุดเด่นในภาพหรือภาพป่าไม้ที่อบอวลไปด้วยหมอกเป็นภาพที่ สวยด้วยบรรยากาศทั้งภาพ

ภาพไม่แสดงจุดเด่น มีความสวยงามกระจายอยู่ทั้งภาพ

การจัดภาพ โดยการวางจุดเด่นหรือจุดสนใจของภาพ เพื่อให้ภาพถ่ายเกิดความสวยงามสมบูรณ์ น่าสนใจ ขึ้นมาได้นั้น ผู้ถ่ายภาพ เมื่อศึกษาและมีความเข้าใจการจัดวางตำแหน่งของวัตถุหลัก วัตถุรองในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่พบเห็นแล้ว การฝึกปฏิบัติถ่ายภาพอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้ฝึกถ่ายภาพมีประสิทธิภาพในการมอง รู้จักการวางตำแหน่งจุดสนใจของภาพจากสนามภาพที่ปรากฏนั้นๆ ภาพที่ถูกบันทึกก็จะเป็นภาพที่สวยงาม มีเนื้อหา เรื่องราวที่สมบูรณ์ เป็นภาพถ่ายที่มีคุณค่าทางความรู้สึกของผู้ถ่ายและผู้ที่ได้ชมภาพถ่ายนั้น

บรรณานุกรม

- สมชาย พรหมสุวรรณ. หลักการทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2546.
 สมาน เจริญการ. การถ่ายภาพเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิค พริ้นติ้ง, 2541.
 Lowry, B. The Visual Experience. Engle Wood Cliffs, NJ : Prentice – Hall, 1996.